

*Hoe Palmerin ende zijn gheselschap door groot onweder aen quam
int coninckrijck van Spanien, ende van de ongheluckighe liefde
ende getrouwe vrientschap van twee brave ridders.*

Het .CV. capittel.

Dese ses cameraten, den ancker van haer schip doen lichten hebbende, voeren nae haere begeerten twee daghen lanck met gheluckighen wint nae Oostenrijck. Maer daer naer bestonden de [v3vb] winden en de zee, die so onstanthafte elementen zijn dat de onghestadicheydt nergens beter by en can gheleecken worden, haer also te verheffen ende onweder te baren datse door eenen langhen tempeest ghedreven worden in een haven vant coninckrijck van Spangien, alwaerse t'samender hant besloten yet wes vant lant voor haer vertreck te besien, naedien haer de Fortuyne aldaer ghevoecht hadde, beveelende de schipluyden haer in de haven te verbeyden. Ende hebbende haere peerden te lande doen setten, redense ses daghen lanck nae haere fantasie. Maer aen den sevensten dach vondense int midden van een groot bosch vier valiante ridders teghens thien Mooren strijdende, ende een schoone jonckvrouwe met twee camenieren, deerlijck om hulpe roepen. Waeromme sy haere lancien velden, willende mede op de Mooren treffen, dan die namen t'haerder aencomste de vlucht te boschwaert inne. Waerom den eenen ridder van de vier, die hem verstonden op verscheyden spraecken, hem omkeerde ende tot haer seyde inde Grieksche tale, om dat hy aen haer habijt wel mercte datse van alsulcke natie waren: "Om niet onbeleeft te zijn soo danck ick u luyden van uwe vermeynde weldaden. 'Vermeynde' seg ick, soo veele my aengaet, om dat ghy luyden my vrientschap meynt bewesen te hebben. Maer ick sweer u dat ghy my in plaetse van dien, doch onwetent, een groote vyantschap bewesen hebt!"

"Maer, wat is dit?", antwoorde Palmerin. "Siet hier een mensch teghen de natuyre, die een weldaet vyantschap achtet. Want wie en soudet voor gheen vrientschap reekenen, indien men hem uyt de handen van zijne vyanden verlost? Voorwaar, soo verre dat gheen [v4ra] weldaet is, door wat middelen salmense zijnen vrient alsdan moghen betoonen?! Daeromme dunckt my dat ghy in der waerheyt in uwe opinie dwaelen moet."

"Heer ridders," antwoorde den anderen, "yemant dunckt somtijds

een saecke seer vreempt te zijn om dat hy die niet en verstaet, maer die verstaende, acht hy die ghefondeert te wesen in goede redenen. Ick en ben gheen mensch contrarie de natuyre, dan contrarie de Fortuyne, ende soo ongheluckich dat my den doot veel aenghenamer soude vallen als langher in dit ellendich leven te lamenteeren. Waeromme soude ick dan een weldaet achten dat ghy my verlost hebt uyt de handen van de ghene tegens de welcke ick met eeren hoopte te eyndigen mijn leven? Het welck ick verseeckert ben niemande van u luyden langer te sullen begeeren, indien hy in mijnen staet stonde. Daerom en ben ick niet sot in mijne opinie, maer ghy luyden dwaelt met u oordeel door de ghemeyne gewoonte.”

Ende al eer ick u verhale, beminde leser, hoe de saecke voorts tusschen haer luyden verginghe, so heeft my goet ghedocht u eerst te verclaren wie desen ridder was. Ende sal u derhalven ghelieven te weten, dat ten tijde als in Spanien regeerde eenen coninck Ferdinandus ende een coninginne Ysabella ghenoomt, aldaer gevonden worden twee brave ende valiente ridders, bycans van gelijcken ouderdom, deucht ende couragie, den eenen ghenoomt Don Roderick ende den anderen Don Alphontie, alle beyde seer begheerich nae eere ende glorie, waerom sy albereets ghedaen hadden veele probeeringhen van haere grootmoedighe herten teghens de ongheloovighe Mooren, niettenstaende [V4rb] datse noch maer waren in haer eerste saysoene. Ende om datse nabueren waren, bemindense den anderen met een ghelijcke natuere ende een selfste ongheveynstheydt van vrientschap als Pilades ende [O]restes,¹ in sulcker manieren dat heur docht duysent verdrietige ende droevighe jaeren den dach in den welcken haer belet worde de geneuchelicke hanteeringhe van haerer beyder presentie. Waeromse seer dickwils by den anderen quamen, nemende gemeenlick haere tijtcoringhe inde oeffeninghe der wapenen, inde berijdinghe der peerden ende inde jacht van het wilt ghedierte, als hebbende haeren gheest noch niet onderdaenich ghemaect in eenighe sonderlinge quellinghe ofte haer hert bedwonghen tot de begheeringhe van eenighe andere saecken als diese wisten haer te sullen strecken tot blijtschap ende glorie.

1. Janszen 1613: Grestes

Maer den gheluckighen staete en wil niet altijdts dueren, om dat in der weerelt niet soo onghestadich en is als de onghestadicheyt, ghelijck seer wel betoonden dese twee jonghe edelluyden. De welcke eenen langhen tijdt in vreuchde ende gheneuchte geleeft hebbende, wilden om haer playsier perfect maecken int hof reysen, alwaerse seer eerlijck van den coninck ontfanghen worden om haere heerlicke, oude afcomste. Ende mette veranderinghe van woonstede veranderdense oock van exercitie, want in plaetse vande jacht ende hanteeringhe der wapenen bestondense de jonckvrouwen te cortiseeren ende hoe langher hoe meerder begheerten te krijghen om alsulcke Venus' dierkens te behaghen. Waer over haer gebeurden als de gehene die dickwils haere vyanden soecken, ende die vindende, daer van alsoo getrackteert worden datse al te laet een groot berou krijghen van ghedaen te hebben [V4va] soo schadelijcke soeckinghe. Want dese twee ridders, de liefde naejaghende onder de jonckvrouwen, vonden die in sulcker manieren datse daernae, ghelijck het seer veele ghebeurt, duysendt en duysent mael de ure vervloecten in de welcke sy alsulcke playsante quellighen ghevonden hadden, overmidts die om haer te meerder overlust aen te doen, beyde dede ammoreus worden op een selfste jonckvrouwe, eene van de schoonste ende gracieuste van haeren tijdt, Elizabet ghenoept. Twelck dede breecken haere eerste vrientschap, om dat de liefde niet min als Cesar geenen cammeret en wil lijden, hoewel dat dese twee ridders in int eerste daer weynich quellighen van ghevoelden. Maer gelijk de beecxkens haer allenskens ende metter tijdt verspreyden door de bylopende wateren daerse door vermeerdt worden, alsoo dede oock de liefde in haer luyden door de daghelijckse nieuwe behaginghen diese in haere Elizabeth naemen, de welcke de affectie vanden eenen goet ende vanden anderen quaet dochte, beminnende Roderick alsoo seere alsse Alphonse haeten, waeromse bewees duysent teyckenen aenden eenen van goetwillicheyte ende aenden anderen van haete, hoe wel dat Don Alphonse met geene mindere lofweerdighe qualiteyten verciert en was als Don Roderick. Maer de liefde en neemt gheen acht op de weerdicheyde ofte verdiensten vande persoonen, maer ontsteekt op den ghenen diet hem belijft, het welck Alphonse in een groot verdriet dede leven.

Niet te min verliepper eenen grooten tijdt dat de liefde de crachte niet en hadde van te niet te doen de vaste vrientschap van dese twee

ammoreuse edelluyden, om dat een yeghelijck van haer luyden docht dat de minne van [V4vb] zijn cammeraeet lichtelijck passeeren ende de vrientschap plaetse maecten soude, niet considererende dat dese rasernie furieux maect de alderwijste. Des niet teghenstaende droech Roderick gheduyrichlijcken soo vroolijcken aenghesichte dat Alphonse wel achte dat hy ghefavoriseert moeste worden door zijn alderliefste, daer van hy hem mispresen sach. Tot het welcke hy zijn cammeraeet derhalven dochte een groote oorsaecke te moeten wesen, waerom hy dien meynden te ontraeden vande groote liefde, die hy alleene voor hem selfs begheerden, op eenen tijdt tot hem segghende: "Ick en weet niet oft ick den hemel sal beschuldigen ofte uwe vrientschap, heer Roderick, maer seer wel ben ick altijd verseeckert dat de oorsaecke vande groote quellighen die ick in mijnen gheest ghevoele, het compt van de een oft van de andere. Nochtans en can ick als autheur van die, mijn verdriet, uwe vrientschap niet beschuldighen, want ick beken die veel te vast ende sterck te wesen om te sterven door een gheringhe injurie die ick van haer soude moghen ontfanghen. Dan hoop van haer ter contrarien alle hulp ende bystandt, het welck my u opentlijck doet verclaren het secreetse ¹ van mijnen gheest, die vertroostinge verhoopt vanden uwen inde pijn die my grootelijcks queldt door een groote liefde, die my heeft doen stellen mijn eenighe vreuchde ende contentement in dese weerelt inde genietinghe van mevrouwe Elizabeth tot een eeuwighe alderliefste ende ghetrouwe huysvrouwe. De welcke ick oock wel weet van u yet wes bemint te worden, maer niet met alsulcken yver als ick, soo dat ghy haer oock veel lichtelijcker sult connen vergheten als ick, die haer beminde in al[V5ra]sulcke maniere dat my hondert mael behachelijcker soude vallen de beneminghe des levens als de ontroovinghe van haer. Des niet teghenstaende wordt ghy van haer veel lichtelijcker ende meerder ghehoort, ghecortiseert ende zijdt oock veel veerder in haere goede gratie, waer door ghy goede middelen hebt om my in dese saecke volcommelijck te helpen als eenen ghetrouwen vrient. Het welck my soude wesen een nieuwe obligatie, waer met ick also aen uwe vrientschap soude verbonden worden dat de doot noch alle de helsche furien sulcken bant niet en souden connen ontbinden, oft ghy zult my

1. Lees?: secreets[t]e

oock hier in als eenen aldergrootste vyant wreedelijck moghen beschadigen. Het welck ick nochtans niet en hope, so veere ghy belet den cours van mijne liefde. Ende soude ick in sulcken gheval moeten gheloven dat ghy mijn leven in haete hadt ende grootelijcks nae het eynde van dien wunschten, om dat het selve sonder de jonckvrouwe niet langer en sal mogen duyren? Daerom wiltse courigeren ende helpen uwen grooten vrient met de vruchten van eene ghetrouwe vrientschap, op dat ick die tusschen ons beyde stelle boven al de ghene van Theseus ende Perithous.”

Maer Roderick, gelijkende den couragieusen Achille, ghequelt wordende met een groote onbeleefde reden vanden grooten Agamemnon, seyde in plaetse van een gratieus antwoorde tot zijnen cammeraeet aldus: “Heer Alphonse, de vreesse die ghy hebt om de groote ghebreeckinghe van onse vriendschap overmidts de jonckvrouwe daer van ghy my soo discours houdt, is my met u ghemeyne, naedien ick haer alsoo seere ende meer als ghy beminne, in sulcker manieren dat ghy my haer niet en sout [v5rb] mogen ontnemen sonder my mede vant leven te berooven, overmits het my onmogelijck waer sonder haer te leven. So dat ic wel zie dat ghy alsnu niet meer als de schaduwe en hebt vande oude vrientschap, daer met ghy my pleecht te eeren, want indien ghy die noch oprecht inden gheest droecht, soo en soudy u beste niet doen om te turberen ende verstooren mijne vervolginghe inde liefde, die alleene mijn ziele content can maecken. Ende indien ghy my wilt toeschrijven de selfste ¹ faute ende van my segghen het gene ick van u doe, so antwoorde ick dat ghy daer toe ghene redenen en hebt, want een capiteyne die victorie te rooven daer van hy bereyt is om te triumpheren, is hem veel meerder injurie aenghedaene als hem te verstooren in eenige voorneemsten, tot de volbrenginge vande welcke hy noch desperaet is. Ende alsoo gheschiet hier oock in onse liefde, want ghy cont wel mercken doort blijde gesichte dat my de jonckvrouwe toont, ende de gracieuse onthalinghen diese my bewijst, datse my eenighe affectie toebracht, waerteghens sy u ter contrarien niet en toont als een vlijdinghe met een straf gesichte, het welck my bycans doet gheloooven dat de eenighe nijdicheydt tot mijn welvaert ende de begheerte om my te schaden u alleenich doet

1. Janszen 1613: selsste

vervolghen een saecke die ghy niet en cont vercrijghen. Het welck ick nochtans in der waerheyt niet int seecker en can betrouwen op uwe vrientschap om die vaste hope die ick op haer hebbe datse de reden sal nemen voor haeren leytsman ende ghedachtich wesen haer devour.”

“Neen Roderick,” seyde Alphonse, “ghy en zult my niet bedrieghen met uwe schoone woorden! Maer naedien ghy u stelt teghens den loop van mijn goede fortuyne, so acht [V5va] ick u voor eenen dootelijcken vyant. Ende van dese ure uwe vrientschap quiterende, ben ick bereyt het caf met u te breecken.”

“Tis my wel te willen,” antwoorden Roderick. “Ende dat den eenen dan niet meer eenighe cortosie vanden anderen en verwachtte, nae dat de furieuse begeerte in u te boven gaet alle reden ende respect des vrientschaps.”

Ende in sulcken toornigen moede scheydense vanden anderen.

Siet daer dan hoe de liefde twee getrouwe vriende dootelijcke vyanden maeckt, een saecke gheheel contrarie van zijne cracht ende natuyre, naedien hy is een vader van vrientschap, accoort, ende goetwillicheyt.

Hierentusschen bevont hem Roderick lieffelijck onthaelt te worden ende willecom te zijn byde eenighe meesterse van zijn herte, die hem alle de gratien ende cortosien vergonde die de eere toelaten wilde, in sulcker manieren dat hy hoe langer hoe meer soo seere in hope toenam als den ellendighen Alphonse in desperaetheyt, om datse hem niet en thoonden als een straf ende onlieffelijck gesichte. Ende gelijk de zee op d'eene plaetse vloedende het water ter wijlen treckt van d'andere, so dat d'eene stede drooch is terwijlen d'andere overgoten wort, also dede dese jonckvrouwe haere twee minnaers, doende den eenen door hope met playsier zijn goede fortuyne vervolgen, terwijlen den anderen in droefheyt, myserie ende desperaetheyt moste lamentieren. Twelck den eenen, te weten Roderick, in een blijde humeur dede leven, so dat hy hem begaf om by een te voeghen sommighe veersen, daerinne hy verhaelden de groote affectie tot zijne alderliefste, haer biddende om barmharticheyt ende de gratie van een wederliefde. Ende die veerdich hebbende nam hy voor hem deselve zijn alderliefste te seynden, de welcke als beminnen[V5vb]de de lesinghe, seer ammoreus was op sulcke dichtingen, waerom hy niet en socht als eenighe middelen om haer die te mogen seynden. Maer dese

voorneemste dochte hem seer swaer om te volbrengchen, soo om dat hy de jonckvrouwe niet als int openbaer ende in presentie van anderen en conde comen te spreekken, als oock om dat hy onwetende was ofse die in dancke soude willen ontfanghen. Dan hebbende te bate de liefde, die als een broeder vanden noot mede een cloecksinnige vinder ende versierder is, nam hy ten lesten voor hem toe te maecken een van zijne lackeyen diemen aldaer noch niet en kenden, om dat hyder eerst voor eenen dach ghecomen was. Waerom hy hem gebode dat hy zijn packet soude gheven aende gene daer hy hem op seecker ure inde saele tegens soude sien spreekken, ende hem houden als oft hy brieven brocht van eenighe van haere vrienden. Twelck den lackey soo wel wiste int werck te stellen dat de jonckvrouwe in plaetse van tijdinge uyt ander steden ontfinge de veersen van Roderick, die sy bevonde in naevolgende gestaltenisse:

*Als ick in mijnen geest met groot verlanck
Aenschouwe u schoone hayr, goutgeel en lanck,
U effen voorhoofd, u bruyne wijnbrauwen ende oogen met,
U¹ roode mondeken ende uwen bals sneewit.
Alsdan te sien in eenighen tempel, dunckt my,
Alle de goden aen de eene sy
Ende aen de ander alle de goddinnen der schemelen schoon
Tot het warachtige exempel van uwe schoonheyd ydoon.
[V6ra] Want indiender eertijts waren soo schoone vrouwen
Als ick in alsulcken tempel aenschouwe,
Soo en can ick niemant lasteren van haer te noemen onsterflijck,
Om dat uwe schoonheyd also is, ende also zijn uwe oogen,
Dat u op dese weerelt een ygelijc moet ghedoogen
Voor een onsterffelijcke goddinne sonder gelijk.
Maer eylacy, nae dat ick van duysent ongelucken ben ontcommen
En passeert heb vele tempeesten onghestomme,
En can ick, arme schipper, de schipbreeckinge niet vermijden
Inde haven, die behoorden te eyndigen mijn lijden.
Nae geleden te hebben veele verdriets seer groot
En daer tegen gedaen de proberinge van een couragieuse macht,
Die niet en vreesden der Fortuyne rasernie noch cracht,*

1. Janszen 1613: O

*Moet ick in uwe presentie besuyren den doot
By u, o mijn soete vyandinne,
Die ick barmbertich verhoopten, tot mijne ghetrouwe minne,
By u, die ick alleene soeck en toebehore tot eenen eeuwigen dienaer.
Ghy, die mocht verciereren uwe victorie
Van t'hebben overwonnen die voormaels had de glorie,
Van overwinnaer van alle sterffelijcke lasten swaer.*

Met meer andere veersen, die ick om lanckheyt te schouwen achterweghen laete, de welcke de jonckvrouwe Elizabet alle seer wesende aengenaem ghevielen, hoewel datse met haer aensicht ende gelaat toonden om de ontfanginge vandien droevich ende verstoort te wesen, segghende tot den ridder met be[v6rb]deckte woorden, op dat dit het ander geselschap niet en souden verstaen: “Men seyt ghemeynlijck dat het pappier soo onschuldich is van alle lasteringhe als het onweerdich is van alle lof, om dat het niet en can wercken uyt hem selfs, als zijnde sonder eenich leven. Nochtans acht ick dit weerdich om inden vuyre verbrant te zijn door eenighe woorden diet heeft gheleden op hem gheschreven te worden, de welcke mijnen gheest seer verdrietelijck vallen. Maer als ick my wel bedencke, so heb ick ongelijck van mijne clachten over 't ongevoelijcke pappier te doen, om dat die alleen behooren te vallen tegens den ghenen die hem beholpen heeft met zijne witte coleren om daer op te schilderen zijne quade meyninge, waer door ick contrarie van mijne eerste opinie onfangh een groote verbintnisse aen dit pappier, om dat het my te verstaen geeft voor wien ick my sal hebben te wachten als vyant van 't gene twelc ick op dese werelt veel precieuser acht als mijn eygen leven, my grootelijcx vertroostende in eene saecke, te weten dat de vastgelegene steenrotsen wel aengestooten worden vande baren ende golven der zee, maer daerom en wordense door haer furie niet om veer gheworpen. Also en hoop ick oock niet te vallen door de boosheyt vande moeyelijck vallende mensche.”

Welcke straffe reden den ridder grootelijcx verschricken. Dan ten lesten dochte hy wel dat het omstaende geselschap haer door alsulcke woorden anders dede geveynsen als haer herte begheerden, oft datse daermede een vuyr wilde bueten om te proberen de fijnheyt van zijne volstandighe liefde. Weshalven hy gheene couragie en verloor maer antwoorde: “Mevrouwe, nae mijn beduncken so en sullen u de alder

wreetste dieren niet moghen misdoen om dat ghy beleefder [V6va] zijt als de selfste cortoyisie, noch teghens u begeeren te gebruycken eenich geweld om dat ghy de crachte hebt in u selden gesiene perfectheyt van te versoeten de alderbarbaerste ende wreetste herten. Welck souden dan soo wreedden mensch over hem selfs willen zijn ende hem begeeren te onteeren metten eeuwige quade faeme van u yet te cort de doen? Ick geloove niemant! Maer tis de gewoonheyt van de jonckvrouwen alles int quade te nemen, ordeelende een yghelijck by haer selfs, als seer veerdich ende bequaem [te zijn] ¹ om de arme jongmans te misdoen, het z[ij] ² in haer in liefden te doen branden door haer gratieus ghesichte, oft haer misprijzende door hoveerdighe woorden, oft haer te doen despereren van alle hope. Aengaende van my, ick draegh alsulcken affectie ende gunste tot de schoone jonckvrouwen dat ick tot in Indien soude gaen soecken ende bevechten die ghene die haer eenich quaet oft onghelijck mochten gedaen hebben, om dat ick de weerelt soude willen verlossen van alsulcke luyden, diemen met alle redenen soude behooren te achten vyanden van alle eere ende deucht, in welcke ick een yghelijck gheloof met my over een te comen. Nochtans, mevrouwe, indien ghy teghens dit d[ev]oor ³ der natuyre ende alle redenen eenige misdoeninghe ontfanghen hebt, soo presenteer ick my onder duysent ridders, daer van ick de minste ben, u van alsulcke ongelijck te wreecken, al soudet oock gheschieden met groot perijckel mijns levens. Jae, teghens mijn eyghen selfs soude ick vrywillich de wraecke nemen, indien ick eenichsins misdaen mocht hebben, want ick my weerdich soude achten alle de tormenten des werelts tot de straffe van soo leelijcke faute. Daerom gebiet alleen, want de wercken in alles mijne woorden ghe[V6vb]lijcken sullen!”

Welcke reden de jofvrouwe soo groote blijschap veroorsaecten datse seer vreesden die niet langer te sullen connen gheveynsen, weshalven sy den ridder van zijne beleefde presentatie bedanckten ende ginck op staende voet nae haer camer, alwaerse met groote vreuchde seer dickwils overlas de veersen van haeren Roderick.

1. Janszen 1613: zijnen

2. Janszen 1613: zijn

3. Janszen 1613: de voor

Maer hierentusschen wordt haer noch eenen anderen brief verhanfreyckt van een pagie die haer ontmoeten, den welcken opdoende vont daer in geschreven 't navolghende:

Tis tot mijn groote leetwesen, mevrouwe, dat dit papier den naem van moeyelijc vallen by u sal moeten vinden, ende onverstandelijck wesende, nochtans dient om u te verstaen te gheven de groote droefbeyt die dagelijcx, sonder te connen sterven, is doodende mijnen bedruckten gheest, die veel eer de levendige stemme als het doode papier soude wenschen om u te openbaeren zijn onbreeckelijcke liefde. Maer de [vissers]¹ ende schippers, bedwongen wordende door de onstuyre golven, vloedende in overvloet in haere schepen, verlaten die om datse die niet langer en connen bewaren ende smijten haer [va]nden² boot inde genade vande baren. In gelijcke manieren worde ick bedwongen te verlaten van u metten monde te verclaren de droevige melancholie van mijn ziele, om dat my sulcken faveur niet en wil gebeuren, dan moet my begeven om u sulcx te doen verstaen door de stomme letteren, die nochtans niet en sullen laten van u door haere beduydenisse te spreekken dat alle de manieren van sterven ter werelt gheschiedende, my veel behaechelijcker sullen vallen als het lijden dat uwe wreetheyt my aendoet. Denckt doch dat de helsche [v7ra] goden, hoewel sy boven alle andere wreet zijn, nochtans ontfangen de offeringhen der menschen om daer door te versachten hare grouwelijcke wreetheyt, ende laet daerom uwe wreetheyt die byde haere nimmers niet en behoort gheleecke[n]³ te worden, ten minsten mijn bloet in offeringhe ontfangen sonder my soo langhe te laten suchten ende weenen in soo droevighe miserie, want 't is den overwinner veel meerder lofs dat by haestelijck doet sterven zijn slaeve oft hem verlost, als dat by hem miserabelijck boude in een gheduyrige slavernie. Neemt dan van my eeuwich, mevrouwe, dit onlijdelijck verdriet, oft door de doot my toe latende te sterven oft door te vergunnen het gheene dat alle[e]n⁴ soude connen

1. Janszen 1613: perickter < pescador?

2. Janszen 1613: inden

3. Janszen 1613: gheleeckert

4. Janszen 1613: allen

*onderhouden mijn leven, int leven 't welck ick alsnoch gheniete,
maer in een swaerder als de doot vallende droefbeydt ende pijnne,
daer in ick nochtans sal blijven.*

*Uwen onveranderlijcken maer ongheluckigen dienaer ende
ghetrouwe slaeve, Alphonse.*

Ghelijck den dronckaert twater alsoo onbequaem ende onsmaeckelijck ghevalt als hem den goeden wijn soet ende geneuchelijck dunckt te wesen, in ghelijcke manieren bevont jofvrouwe Elisabet desen brief also moeyelijck vallende als haer de veersen van Rodrick playsandt schenen te zijn, waer van sy opde selfste ure ghenoechsame ghetuyghenis gaf, schoorende in duysent stucken het schrijven van Alphonse, 't welck sy beschuldichden met hooveerdige ende sotte vermetenthey, maer bestondt wederom op nieuw te overlesen met een groote affectie de veersen van Don Roderic, die zy braef, perfect ende alleen inde weerelt [V7rb] weerdich achten om van haer gunst toeghedraghen te worden. In sulcker manieren dat in haren gheest logeerden de haete ende liefde, waer van de contrarie natuyren te beter dede ghevoelen de machte van alle beyde: te meer beminnde door de haete vanden eenen ende te meer hatende door de minne vanden anderen.

Hierentusschen quamender nieuwmaren int hof dat de Moren in Castilien gevallen waren ende aldaer alles uytroofden, weshalven alle de braefste soldaten derwaerts moesten. Waer in onse twee ridders de leste niet en waeren vande handen aent gheweert te slaen, maer betoonden een yegelijck van haer een groote couragie om te mogen winnen de gunste van hare alderliefste. In welcken handel het ghebeurden dat Roderic gevangen creech eenen capiteyn van zijnen vyanden, dat int gevangen nemen overquamen hem twee Spaensche edelluyden die hem zijnen ghevangen met geweld wederom ontnamen, in sulcker manieren, terwijl dat den eenen met hem vochte, reet den anderen met den gevangen capiteyn ewech. Twelc den vechtende so haest niet gesien en hadde oft hy volchden ooc terstonts zijnen cameraet, tot groote spijte van Roderic, die hem so seer over dese injurie vergramden dat hy in geen ruste en conde leven. So dat de Moren so geringe niet verjaecht en waren oft hy presenteerden hem

voor den coninck, dien hy te kennen gaf het ongelijck dat hem geschiet was, biddende zijne majesteyt te willen toelaten den strijt met zijne tegen partye, die hem niet alleene beroofden vanden prijs van zijne glorie maer ooc van zijn eere, presenterende haer alleene te bevechten haer beyde. Welcke rechtveerdige begeerte den coninck om een yegelijck justitie te doen niet en conde weygeren ende gebode haer Roderick sijnen gevangen wederom te geven oft [v7va] met hem inden strijt te treden op dat God door de victorie van de eene dede blijken de onrechtveerdicheydt van de andere. Daer op de edelluyden antwoorden dat zy veel liever wilden aenvanghen den strijt als wederom geven den gevangen, dien zy haerluyden rechtveerdelick achten toe te comen, als die ghenomen hebbende mette wapenen inde hant int velt vande slachtinghe. Weshalven den coninck de campvechtinge ordineerden met alsulcke conditien dat Roderick soude vechten teghens haer beyden, des soude hy met hem mogen brenghen eenen tweeden int beginsel oft geduyrende den strijt oft 't selve alleene volbrengen soo't hem goet docht.

Tgherucht van welck toecomende ghevecht bestonde te loopen doort geheele hof, daer van een yeghelijck sprack nae zijn goetduncken, de eene verde[di]ghende ¹ de saecke van Roderick, ende dander spreekende ter contrarien, maer boven al wort de schoone Elizabet daer mede gequelt, nu met hope ende dan met vreesse, die in haer boven maten seer verdrotten alle hoorden dat hem haeren hoochmoedigen Roderick niet en wilde geweerdigen yemant tot hulpe te versoecken in dese periculeuse saecke, maer nam voor hem tegens dopinie van een yegelijck die alleene uyt te rechten. Twelc sy achten een groote lichtveerdicheyt te wesen, gelijckt inder waerheyt was, want Hercules niet alleene teghens twee en en wilde vechten, maer van hem te verweren om zijn leven te bewaren, wesende inden noot, en behoort niemant te verachten. Welcke presuntie van Roderick dan dese ellendighe verliefde jofvrouwe een groot hertseer veroorsaecten, nochtans en liet sy niet van te boven te gaen die ordinarissche geesten der vrouwen, inde welcke van een periculeuse saecke gemeynlijck een benaude vreesse veel meer plaets [v7vb] heeft als een couragieuse hope. Maer sy vertroosten haer yet wes met te hope opde groote eere die hy

1. Janszen 1613: verdeghe

soude vercrijgen indien hy meester van beyde zijne vyanden wort, ende couraseerden hem soo veele moghelijck, hem mede vryelick ende vastelijck toesevende alle de faveuren ende gunsten die haer de eere soude consenteren om dat de liefde alsnu van haer aensicht ende stemme hadde wech genomen alle de geveynstheyden, in sulcker manieren datse nu gantschelijck geresolveert was hem van buyten ende binnen te beminnen ende niet meer te verbergen haer vuyrige affectie, die bycans een yeghelijck bekent was, sonderlinge mede den armen Alphonse, die daeromme van rouwen socht alle de middelen om te moghen vinden de af metende seysene vande onversadelijcke doot. Ende hierentusschen worden de gewapende campvechters inden camp ghebrocht met alle de heerlijcke ceremonien diemen tot alsulcke strijden van soo hooghe personagien ghewoonlijck is te ordineren. De trompetten bestonden te blasen, het volck met een groot ghedrangh te loopen om haer ghesicht te voeden, ende de rechters worden gheordineert ende crijsluyden ghestelt rontsom den camp om te bewaren de victorie ende het recht vande strijders. De welcke met goede peerde ende galiaerde wapenen versien zijnde, bestonden elcke partye haer aen een eynde in ordeninghe te stellen, in presentie vanden coninck ende alle het hofghesin als oock vande bedroefde Elizabet, die albereets door vreesse in haeren geest bestondt te vervloecken de lichtveerdighe voorneemste van haeren alderliefsten. Teghens den welcken de twee cammeraten niet ghelijckelijck en wilden treffen, hoewel dat het haer geoorloft was, naedien hy haer alleene wilde be[vechten], maer liepen d'een nae de ander tegens hem breeckende altesamen bravelijcke haere lancien, sonder haer uyt den sadel te beweghen. Nochtans steldense voorts daernae de voeten op de eerde ten eynde haere couragien ende crachten te beter mochten blijcken sonder de hulpe van haere peerden. Ende hebbende een yegelijck een snijdent sweerd met eenen breiden schildt inde handt, tredense tot den anderen. Maer int vechten te voet en dedense niet als mette lancien, wantse Roderick alsnu ghelijck overvielen, die hem int beginsel daer van seere verbaesden om dat hy altijd op sijne wapenen sach dalen meenigen slach. Ende soo dickwils als hy meynden te slaen, ontfingh hy voor een twee in een gelijcke tijt. Nochtans hielt hy hem seer bravelijck, doende somtijdts eenige van zijne vyanden mette knien tegens de eerde vallen, maer de veele treffinghen deden hem bycans verliesen den aessem ende hope van te

overwinnen, want zijn harnas was albereets geheel doorhouwen ende root van bloede op vele plaetsen. Ende hoewel dat zijne vyanden van al sulcke saecken niet meer als hy vry en waren, soo en wist hy nochtans niet, als vechtende teghen twee, aen wien hijt soude beginnen omdat hy gemolesteert worde dan vanden eenen, dan van den anderen, ende dan van alle beyde te samen. Hy was wel somtijts van meyninghe om den eenen met ghewelt te bespringen, maer siet, als hy veerdich was om hem te overvallen ende den helmet af te rucken ende te dooden, soo wierp hem den anderen daer voore ende beneerstichden zijnen cammerael soo langhe te beschermen tot dat hy hem wederom oprichten, in sulcker manieren dat den benauden Roderick niet langer en wiste werwaerts henen te keren, vindende altoos voor zijne ooghen 't sweert [v8rb] van zijn tegenpartye ende een van zijnen vyant veertich metten arm om hooghe om op hem te doen eenige swaren slach, soo dat een yegelijck mishope [begonst] ¹ te krijgen tot zijne victorie. Twelck d'aenghesicht vande droevighe Elizabet veel dooder als levendich dede schijnen om datse van rouwen meynden te sterven, besluytende vastelijck niet langer te willen leven, in dien haeren alderliefsten dat zijne aldaer verlore. Maer op de selfste tijt wierp Roderick zijn gesicht op haer so dat hy haer aensicht aldus bleeck van droefheyts sach schijnen, daer van hy oorsaek achte te wesen de vreesse diese soude mogen hebben om zijn verlies. Twelck hem dede verstercken zijne crachten, resolverende te sterven oft te overwinnen, waerom hy zijne vyanden veel furieuselijcker over viele als hy noch oyt ghedaen hadde. Maer het waeren crachten van eenen arm seer swack, moede ende swaerlijck bevochten, ende van een lichaem op veele plaetsen gequetst, in sulcker voeghen dat dese hevicheyt niet langer en duyrde als de furieuse blixemen, die also geringe sterven alsse geboren worden, overmits zy gheen materie en hebben om langhe te voeden haer furieuse crachten. Also ghebeurden Roderick oock, want hy overmits het groot verlies van bloede niet langer staende en conde houden tegens twee vyanden van alsoo grooten moede.

Als hy dan was veerdich om hem te begeven, niet door ghebreck van couragie maer door faute van machte, [sach men hem] ² presenteren eenen grooten ridder, ghewapent met vergulde wapenen ende een

1. Ontbreekt in Janszen 1613.

2. Janszen 1613: als men hem sach

brave plumagie op zijnen helmet, die aende richters oorlof begeerden om den bystant van Roderick in den strijdt te mogen treden volgens de conditien vande campvechtinge. Twelck hem de rechters niet en conde weygheren, maer [v8va] stelden mede int besloten velt desen braven ridder. Dien als doen seer veerdich de handen aen zijn gelinsterende sweert sloech ende scheen eenen anderen Hector, comende tegens Ajacem, ¹ te wesen, int gaen nade vyanden van Roderic, tot diens groote gheluck, want voorts na zijne vrients comste viel hy uyt groter swackheyt voor tot inde plaetse neder, maer door hulpe vanden nieuwen ridder sprongh hy haestelick wederom opde beenen, tot een nieu verhopende blyschap vande droevighe Elisabet, die over denselven ridder duysent gebenedydingen sprack met veele loevinghen, besluytende in haeren gheest dien altijs te beminnen om dat hy soo bravelick bystandt verleent hadde haeren alderliefsten Roderick, die sonder hem seeckerlijck verlooren soude hebben de victorie met het leven. Maer sonderlinghe wortse verblijt alsse sach dat de Fortuyne haer aenghesicht, wille ende soerte keerde, ende het perijckel veranderden in sulcker voegen dat het nu al gunstich scheen te wesen naede partye van Roderick, die nieuwe couragie ende crachte greep om dese nieuwe bystandt, ende en bestonde zijne vyanden niet meer te achten om dat hyse sach seer verbaest worden. Ende als vreesende haer aenstaende verlies niet anders te doen als af te schutten ende te vluchten de scherpsnijdende sweerden van hem ende zijnen cameraten inder ghestalt datse haer ten lesten deden verliesen alle hope ende de toelatinge des levens versoecken, het welck haer gheaccordeert wordt mits datse Roderick soude overleveren den gevangen daert ghevecht om gheschiet was. Waermede hem een yghelijck bestonde te vertrecken ende alles onder den anderen te loopen. Oock wierp hem den grooten ridder die Roderick verlost hadde int gedrange ende ginck wech [v8vb] om dat hy niet bekend en wilde wesen, terwijlen Roderick met veele trompetten triumphelij[c]k ² gheleyt wort int coninck[lick]e ³ palleys, alwaer de medecijs seer neerstich visiteerden zijne wonden, die zy lanck ende swaer om te genesen vonden, maer niet dootelick. Het welck grootelijcx vertroosten

1. Janszen 1613: Alacem

2. Janszen 1613: triumphelijck

3. Janszen 1613: Co-nincke

jofvrouwe Elisabet, die albereets niet langher en conde leven sonder de presentie van haeren ridder, waer van zy de deucht, cracht ende schoonheyte verheften voor een yegelijck sonder eenighe vrees.

Maer wy vergeten den ridder die oorsaecke was van Rodericx victorie, diemen allenthalven dede soecken. Des niet tegenstaende so en conde hy niet gevonden worden, maer soo haest als men Don Alphonse nieuwers en sach, wort vermoet dat hijt was die Roderick so bequamelijck uyt so grooten perijckel verlost hadde. Waer in zy oock seer wel treften de waerachticheydt vande saecke, want so haest als hy Roderick gesien hadde int perijckel vanden doot ende schande te behaelen ende mejofvrouwe Elisabet bycans sterven van de droefheyt om 't aenstaende verlies van haren alderliefsten, ontstac in hem de oude vrientschap, die so groote crachte hadde datse hem dede vergeten alle voorgaende injurien ende de wapenen inde hant nemen om te beschermen zijnen ouden vriend ende also te verblijden de gheene die hy alleene socht te behagen, wel wetende dat hy haer gheenen aengenameren dienst en soude connen doen als te beschermen den ghenen die sy meer beminden als haer eygen leven. Maer ick geef u te bedencken in wat verbaestheyt haer onse twee liefhebbers bevonden, siende aen haeren dootelijcken vyant verbonden zijn haer leven ende alle hare goederen, ende datse haer ghenuechte ende playsier moesten bekennen te ghenieten vanden ghenen [x1ra] diese de ruste benomen hadden, 't welck Roderick zijn eerste furie teghens sijnen ouden vriend deden passer. Ende een wijltijts in sijn conscientie ghefantaseert hebbende en wordt hy niet alleene bedwonghen hoochelijck te loven het feyt des vrientschap van Alphonse, maer oock hem daer over te verwonderen, vastelijck resolverende hem desghelijcx te doen deur wat middelen dat het souden moghen wesen, ende sulcke onuytspreckelijcke groote cortosie te verghelden, alwaert dat het soude moeten costen de uytstortinghe zijns bloets ende 't verlies sijns levens. Ende alhoewel hy [d]aer ¹ met swaerlijck in sijnen gheest ghequelt wordt, soo en wasser Elisabeth nochtans niet beter aen, maer vervloecten meer als duysentmael haere fortuyne van verbonden te wesen aenden ghenen

1. Janszen 1613: haer

die sy meerder haets toedroeghe als de doot selve.

Hierentusschen bestonde Alphonse te desperieren van sijne liefde, willende veranderen vande plaetse ende hem absenteren vande ghene die hem alsulck onverdraechelijck lijden veroorsaecten, om dat hy dochte dat de memorie van sijne moeyten grootelijcx verminderen soude deur de veerheyte vande ghene diese alleene veroorsaecten. Maer albevoorens dede hy sijn wreede meesteresse ten handen stellen dese navolghende veersen voor den adieu:

*Nadien ick mijn droevighe suchten van u blasen veere,
Soo en wilt doch niet dragen nijdicheyte tot mijn pijn meere,
Om dat dit eenich goet den ellendigen alleene resteert in sijn
bedructheyte groot,
Dat geen nijdich hert tot de begheerte van sijn martelisatie wort
ghenoot.
Eylacy, zijt toch te vreden met dat uwe [X1rb] wreechtheyte overvloedich
My selfs vyant heeft gemaect van mijne dagen voormaels
voorspoedich.
Maer gelijk mijne ghetrouwe affectie haer vermeerdert ten allen
uren,
Also moet ick hoe langer hoe meer uwe wreede ongunste besueren.
Ghy hebt my duysentmael al clagende mijn pijnen hooren verhalen.
En de tranen in mijn droevige oogen gesien meer als hondert
duysent malen.
Eylacy wat wilt ghy dan meer sien als mijn lichaem int graft doot?
Alleene de wreede doot can verlossen den ellendighen van sijn
ongheluc groot.
Ghy hebt gesien van mijne groote liefde, ghetrou duysent crachten.
En tvuyr van uwen oogen my dagelicx consimuneren met gbroote
machte.
Indien ghy da[n]¹ dit openbaer lijden kent, so behoort ghyt immers
te ghenesen
Oft te consenteeren datmen u 'wreede' noemt te wesen.
Wreet met een groote strafheyte ghy u teghens my poocht.
Op dat ghy in mijn groote ongheluck glorieeren meucht.*

1. Janszen 1613: dat

*Maer weet, schoone jonckvrouwe, dat den overwinner magher eere
 ver[c]rijcht ¹
 Van gevangen te houden den genen die hem selfs onder zijn machte
 buycht.
 En hoewel dat in uwe bruyn oochskens niemant meer verdriets als
 ic cunnen scheppen soude,
 So en cunt ghy nochtans niet beletten van dat ic my voor geluckich
 boude
 Om te zijn van so groote schoonbeyt also amouereus
 Dat ic in die te beminnen voor playsier moet achten mijn lijden
 rigoreus.
 Ick wil u dan beminnen en seer ydel achten nu
 Het groot verdriet, twelck comt van mijn liefde ghetru,
 En die gheluckich estimeren gelijk den wechganger den claren dach,
 Hoewel dat hy sonder de pijn de hetste vandien [X1va] niet passeren
 en mach.
 En denct dan niet, schoone joncvrouwe, ondanckbaer, wreet en
 straf,
 Deur u strafbeydt mijn liefde te doen verminderen of nemen af.
 Het gevalt my te sterven, het bebaecht my in lamentatie te zijn,
 Want niet en valt my soo playsant als 't vuyr, 't welc my doet vallen
 in verdwijn.
 Eylacy, ick moet u beminnen, al ist dat ghy my schadelijck zijdt,
 Onweerdich van eenen liefhebber, die hem om uwent t'wille noyt en
 verblijt,
 Maer 't vreemste datter is, ten can my geensins berouwen,
 'T gheen dat de goden bedwinght en cunnen wy niet gbeschouwen.
 Ick weet dat in uwe liefde sal vergaen de memorie mijn
 En mijn droevicheyt coude hert noch tegens 't vuyr van uwe bate
 gesmolten zijn,
 Maer ick bemin dese tormenten ghelijc eenen ongeluckigen capiteyn
 gaet smaken
 De moyten die hy leyt deur de hope om tot de victorie te geraecken.
 Om u dan niet meer moeyelijc te vallen, o hemelsche jonckvrouwe,
 Soo gaen ick veer van u sterven met herten benouwe.
 Siet al stervende moet ic u noch behagen int eynde van mijn leven,*

1. Janszen 1613: vercijcht

Overmits om u te gelieven dese droevige ziele alleen in dit eertsche lichaem moet sweven.

Adieu onmenscheijk bert, ick sorgh dat noch de opperste macht

Uwe strafheyt sal straffen nadien ghy niet en neemt acht,

*Opt sterven vanden ghenen die om u van verdriet gans te maken
quijt,*

*Hem selven vant leven te berooven swaricheydt en heeft gbemaectet
niet.*

De jofvrouwe dese veersen lesende ende gedachtich wordende de weldaden die sy vanden ridder ontfanghen hadde, en conde haer niet onthouden van te beclagen zijn ongheluck, maer sy en cost het niet remedieren om dat alle hare macht bedwongen worde deur de liefde van Roderick, die sy meer beminden als alle andere saecken ter werelt, in sulcker manieren datse sonder antwoorden den miserabelen Alphonse toe liete dat hy desperaet uyt hare presentie scheyden om in de hasarden ende perijckelen den doot te gaen soecken, terwijl Roderick genas vande wonden des lichaems, maer niet vande ghene die de liefde gemaect hadde in sijnen gheest, daer van hy nochtans hoopten corte verlichtinghe, nadien hem seer gunstich was de hant diese conde ghenesen. Dan ghelijc den afgunstighen Themistocles over de victorie van Miltiade en conde hy niet gherusten, alsoo seere bevingh hem een crachtighe begheerte om te verghelden de ontfanghene weldaet van Alphonse, maer den hemel die hem vergost hadde het faveur van sijne alderliefste en wilde hem niet vergunnen dese andere weldaet, latende die gheheel ende perfect voordien couragieusen Alphonse in plaetse vant verlies van sijne meestersse hem by sijnen vrient Roderick onthouden wordende. Den welcken soo haest niet genesen en was ofte hy bestonde hoe langher hoe meer te fantaseren so opde verbintnisse die hy aen Alphonse hadde als op sijn eyghen liefde, in sulcker manieren dat hy viel in een dubbelde quellinghe, die hem soo miserabel ende droevich maecten dat hem verdrieten langher te leven, besluytende alles te verlaten om Alphonse te gaen soecken ende hem t'zijnwaerts te quiteren. Bekennende albereets, voor een beginsel van dien, openbaerlijck teghens alle de werelt dat niet hy maer Alphonse de victorie vercreghen en hem 't leven beschermte hadde, en datmen daeromme hem alleene alle de eere behoorde toe te schrijven. Twelck hem noch niet ghenoech en

was, maer toonden hoe langher hoe droeviger ghelaet, daer van hem sijne Elisabet wilde vertroosten nae alle heur vermoghen. Maer de begheerte van ghelijck wederom te doen sijnen weldader dede hem vergeten alle vertroostinghe ende andere gedachten dan tgeluck wilde hem vergunnen dese navolghende weldaet.

Alphonse inde crijch sijnde teghens de Mooren, in meyninghe van aldaer een eerlijcken doot te vercrijghen tot de medicijne van zijn droevighe pijn, wordt van heur luyden ghevanghen ghenomen nae dat hy de plaetse rontsom hem met dooden bestroyt hadde. Twelck Roderic ghebootschapt wesende, dochte eenighe bequame middelen te vinden om hem te helpen en dede zijnen Moorschen gevanghen capiteyn, daer voor hy vele rijckheyden refuseerden, presenteren voor Alphonse, maer die en vont nerghens soo sware slavernie als de ghene die hy hadde moeten beproeven in Castilien. Waerom hy weygerden uytte ghevanckenisse te commen, als begheerende een eeuwighe absentie vande plaetse ende sake die hem al levende geduyrichlijcken deden sterven. Dan den coninck begheerden om zijn hertneckighe resolutie so braven ridder niet te verliesen, hem ghebedende uyt te comen op de onderdanicheydt die hy hem schuldich was, soo dat hy bedwonghen wort de ghevanckenisse te verlaten voordien ghevanghen van Roderick, die hier met nochtans niet te weghe en bracht eenighe verlichtinge vande verbintnisse die hy tot Alphonse hadde, want sonder Alphonse en ware hem niet alleen niet gebleven den gevangen die hy voor hem gaf, maer soude ooc tleven ende eere verloren hebben, so dat hy [x2rb] hem alnoch gelijcke seere aenden braven Alphonse gehouden te zijn bevonde. Die so haest niet uytte gevanckenisse ghecomen en was oft hy nam meer als oyt de wapenen inde hant, soeckende zijn graft onder sijne vyanden als taldereerlijcste ende proffitelijcste dat hy tot de eyndige van zijne quade fortuyne wiste te vinden.

Hierentusschen wort Elisabet ooc hoe langher hoe meer ontsteecken tot de liefde van Roderick, in sulcker manieren dat sy ende Roderick voor heur namen thouwelijck tusschen heur beyden te volbrengghen, twelck den coninc seer goet vonde, so datter niet en resteerden als de consenteringe vande ouders der jonghe dochter, twelck d'oorzaecke was datse die met consent des conincx wilde gaen besoecken.

Waerinne heur Roderick wilde gheselschap houden, soo om qualijk uyt haer presentie te cunnen leven, als oock om selfs in persooone zijns liefsten ouders tot het accoort des houwelicx te bewegen. Waeromme sy beyde heure saecken tot de reyse noodich heerlijk in ordeninge dede stellen ende vertroocken met een groote blijschap sonder te kunnen dencken dat de Fortuyne machtich ghenoech was om haer geluc te doen verkeerren in een haestich ongheluck, maer onderhielden den anderen met duysent lieffelijcke t'samencoutinghen langs den wech, wiens lanckheyt zy hier met geneuchlijc ende cort maecten, arriverende also in sekere borcht, alwaer sy opten middach verbeyden om heur te ververschen ende 't noenmael te nemen. Twelck geeyndicht wesende, leyde hem Roderick een weynich te rusten ten eynde alsoo passerende de grootste hetste vanden dach, om dat als doen in hare meeste machte was de vuyrighe hontsterne, de welcke met hare groote hetste dede verdrooghen de bladeren opde boomen, lecten uyt de fonteynen, [X2va] ende dede splijten de drooghe eerde, die seer na water verlangden om yet wes te verlichten haeren grooten dorst. 't Welck de schoone Elisabet met heure camenieren dede wandelen in een geneuchlick dal, vol boomen gheplandt staende, dat de hette de cracht niet en hadde om te deurdringen de dichtheyt vande tacken vandien, maer was daer een alsulcken coele ende soete schaduwe dat de blommen ende tgras vant selve dal noch schoon ende in schone coleuren stonden, sonder bedroeft oft besmet te wesen met eenighe verfoertheyt der hette, so dat de amoureuse Elisabet aldaer yet wes meynden te rusten in een gheneuchlijcke aendachtenisse. Maer in plaetse vandien ontmoetense heur grootste ongheluck, want daer waeren achter deselve boomen verborghen ses Moorsche ridderen om te verbeyden eenighe avontuyre, wishalven sy niet langher en vertuckten van ghevangen te nemen jonckvrouwe Elisabet met haer camenieren, vande welcke sy verhopten een groot rantsoen te trecken, ende reden daeromme ¹ met heur ewech met vollen toome, dat de jonckvrouwe niet minder bedroeft en maeckten als den verrader Theseus ellendich dede worden de miserabele Adriane als hy haer sonder eenighe hulpe liete op de cant vant over dwalen deur de wilde bosschen inde genade vande wreede tygren, beeren ende leeuwen,

1. Janszen 1613: doeromme

niet min erbermelijck als dese beclaechelijcke Elisabet, wiens hoope, vreuchde ende blijfchap seer haest verkeerden gelyc een morgenstonts bloeme die wederom sterft int opghaen vande sonne, vercrijgende in plaetse vandien miserie, desperatie ende droefheydt. Zy sloech haer handen ten hemel, vervulden de locht met weemoedich ghecrijs, ende haere oochskens met heyte tra[x2vb]nen, die als beecxken sonder ophouden over heure rootverwighe wanghen liepen, aeroepende om hulpe met alle heur hert den eeuwighen Godt, die den noot 't alderbest voor opperst ende almachtich doet bekennen. Ende 't gene dat heur noch aldermeest quelden, was de gedachtenisse vant verdriet ende pijn daer heuren Roderick in soude wesen om haer verlies, twelck sy ghenoechsaem achten te sijn om hem van rouwen te doen sterven. Boven dien quelden haer oock de knaginghe der conscientie over tgroot lijden datse veroorsaect hadde den ermen Alphonse. Maer den goetdadighen Godt, die veel neerstigher is tot onse hulpe als wy veerdich sijn om Hem te misdoen, en wilde dese jonckvrouwe niet plaghen met so wreede manieren v[a]n ¹ heur eere te laten rooven deur dese onchristene ende barbare Mooren, maer dede haer ontmoeten twee ridders, de welcke soo gheringhe niet gehoort en hadden het geroep ende claginge vande joncvrouwen ende verstaen dat het vyanden waren diese wilden rooven, oft sy resolveerden haer sulcken costlen buyt wederom te ontnemen, principalijck den eenen die Elisabet kennende wort, waeromme sy beyde hare lancien velden tegens dese Moren, die de gevangenen aen eenen onder haerluyden te bewaeren gaven ende de resterende vijf stelden haer in ordeninghe om coragieuselijck te ontfangen de twee Spansche ridders, die metten eersten loope twee Mooren uytten sadel wierpen, ende daerna alle metten anderen de handen hastelijc aent geweer sloegen. Ende terwijlen de gevangenen ootmoedige gebeden tot God storten om heure verlossinge, veele dappere slagen so van deene als dandere zijden ghebruyckten, die wes tot opt tbloote lichaem toe bestonde te treffen. Oock bestondese de wapenen van haer deur te houwen, schijnen op [X3ra] veele plaetsen, ende 't vleys daer deur te kijcken, root verwich in sijn eyghen bloet, om dat de Christenen heur bravelijck verthoonden om te verlossen de ghevanghenen. Nochtans creghense

1. Janszen 1613: von

vanden Mooren voor eenen slach twee wederom, als mede dapperlijk vechtende voor haer leven ende voor den buyt, soo dat den strijdt seer langhe duyrden, sonder voordeel van d'eene oft d'andere partye, tot dat den grootsten ridder vande twee Christenen zijn ooghen sloegh opde ghevanghene Elisabeth, die alnoch hoe langher hoe meer volherden in heure claghen ende carmen. Weshalven hy soo groote begeerte creech om haer te verlossen dat hy hem op een vande Mooren wierp met gelijkke furie als eenen tempeest valt op eenige harde steenrotse, ende cloofden hem met eenen hou thooft op wes aende tanden. Ende vervolghende daer nae eenen anderen, dede hy dien ooc doot van sijn peert vallen. Waerentusschen sijnen cammeraeet eene vande drie anderen die noch resteerden ghelijcke ongeluck dede beproeven, weshalven de twee lesten met den ghenen die de ghevanghenen bewaerden de vluchte namen. Doen ginghen de twee victorieuse ridders byde jonckvrouwen, ende opendoende heure helmen wordense bekent den grootsten voor Alphonse ende den anderen voor eenen sijnen cameraet inde wapenen, die de liefde gelijcken desperaeet maecten. Ende so haest als Elisabeth Alphonse sach, scheense meer doot als levendich te zijn, niet wetende of deur de verlossinge hare conditien beter was als van te vooren, vreesende dat Alphonse hem over heur soude wreecken oft als furieus haer eere te cort doen. Ende al wast schoon datse bewaert worde voor 't een en 't ander van dese ongelucken diese so seer vreesden, so sachse haer doch wederom also verbonden aenden armen Alphonse datse hem niet en soude connen ontseggen eenige sake die hy op haer mochte begeren, als van hem ontfangen hebbende de bescherminge van haer eere ende de verlossinge van haer leven, in sulcker vuegen dat heur dochte vant quaet in een quader ghevallen te wesen. Maer Alphonse trock haer seer haest uyt dese sware vreesen ende viel voor haer blootshoofs op sijn knien, benefens de presenteringe van sijn sweert, gheheel root geverwet zijnde int bloet van sijne vyanden, seggende: "Mevrouwe, ick en sal u niet bidden om barmherticheyt te hebben met mijn quellinge ende my daer van te verlossen deur uwe liefde, want ick weet dat sulcken versoec u seer verdrietich soude vallen, ende de doot soude my veel behaechelicker zijn als te sien hebben eenige droefheyt om mijne oorsake, maer seer wel sal ick u bidden dat nadien mijn ongeluck my berooft vant geluck van uwe liefde, dat ick daerom ten minsten sonder langher alsoo miserabelijck te lamenteren mach

sterven. Eylacy, het sal my noch een groot geluck zijn te sterven in dese gherustheydt des geests van een weynich voor de eyndinge mijns levens in eenighe saken ghedienstich geweest te mogen zijn die gene die ic meer beminne als mijn eygen ziele. Siet het is de aldergrootste ende leste vervullinghe van mijne begheerten, daer ick alnu toecommende ben! Waer toe sal ick dan langer mijn leven bewaren? Och, ic heb veel te lange geleeft om altijd int leven te sien uwe wreetheyt teghens my en mijn langduyrende pijn op dese werelt sonder eynde ... Wat can ick dan beters oft barmhertigher verwachten als 't eynde van [mijn] ¹ miserabel leven? Wilt daeromme overdencken, o schoone joncvrouwe, of den ellendighen Alphonse, u huyden eenigen dienst mach hebben gedaen, twelck ick [x3va] ghelooove by u 'jae' te sullen geacht worden, nae dien dat u eere, die ick weet dat ghy veel meerder acht als het leven, deur mijnen middel onbesmet blijft, ende wilt dan doch voor de vergeldinge van sulcke weldaet dit sweert bloedich van uwe vyanden mede verwen int mijne, op dat ghy in eenen dach ontslaghen wort van alle deghene die u moeyelijck vallen, ende ick verlost mach zijn vande pijn die ick lijde om u te beminnen, na dien dat uwe vaste voornemen streckt tot mijnen onderganck. Laet doch de neersticheydt van desen ghetrouwen dienste, die ghy huyden van my ontfanghen hebt, uwe strafheyt in sulcker voeghen versoeten dat ghy te vreden zijdt met mijnen haestighen doot sonder langer toe te laten mijn wreede martelisatie, die sonder te sterven my doet sterven duysentmael op eenen dach. En neemt dese vraecke over my, ghy die my altijd voor ee[n]en ² dootelijcken vijant hebt geacht, en doet met dit sweert eyndigen 't gene u noch denckt te strecken tot uwe teghenspoet in dese werelt, op dat ghy u meucht beroemen van in eenen dach doot gesien te hebben alle de gene die met haere presentie u ghesichte onbehaechelijc gevielen. Oft so ghy noch eenigen dienst begheert vanden miserablen Alphonse voor dat hy sterft, soo ghebiet ende 't sal hem een genuchte ende glorie zijn van u te dienen. Mitsdien dat ghy hem gheloven sult, nae dat hy 't selve uytgericht ende u ghebrocht heeft op alsulcke plaetse als u hert begeert te eyndigen zijn droevich leven. Siet ick heb voor my ghenomen twee dingen tot mijn hoogste geluc in dese werelt, te weten, uwe liefde oft de doot,

1. Ontbreekt in Janszen 1613.

2. Janszen 1613: eeuen

want sonder d'een oft d'ander ist my onmogelijck te leven. Ic en heb dan tot het een niet connen gheraecken, daerom moet ick toevlucht nemen tot het andere, op dat ick in eenigher ma[X3vb]nieren verlichtenisse maect voor mijn onlijdelijck verdriet. Waerom stelt ghy uyt van u te resolveren, mevrouwe, ende wat belet u te deser uren van te consenteren den doot vanden ghenen die ghy soo dickwils sonder leven ghewenst hebt, alnu de ghelegentheyt heur so bequame presenteert om te volbrenghe uwen wille? So en wilt niet langer wachten van die te voldoen! Maer eylacy, ick sie wel dat de stemme niet en dorst openbaren tgene therte begheert. Eenighe consideratie ofte weemoedicheyt onthout u ... Maer niettemin bemerck ick genoechsaem uwe meyninge, nadien de stilswijginghe te verstaen heeft datse overeencompt met de mijne. Wel aen dan, ic gaese int werck stellen!”

Maer de stilswijghende verwonderinge vande jofvrouwe wort deur de voordienckinge van soo droevighe sake ontweckt, so datse hem tswert nam ende soo miserablen werc beletten, antwoordende met de tranen in d'oogen: “O Alphonse, ghy gheeft my groote oorsaecken ghenoech om te sterven ende mijn leven te haten sonder deur uwen doot te behoeven te vermeerderen de begeerte die ic hebbe om te sterven. Het staet my, miserabel jonckvrouwe, nade doot te verlanghe nadien tleven my hondertmael doet sterven in midsen van mijne quellingen. Ick en heb niet als veel te lang geleeft, nadien tleven my geen middel en can geven om te schouwen een verdriet veel erger als de doot. Ten is gheen leven het leven te ghevoelen als de doot, ende de doot als het leven. Eylacy, tot alsulcke fortuyne ben ic gebrocht, want te leven sonder u te vergelden van uwe getrouwe diensten, ende principalijck den genen daer met ghy huyden mijne eere beschermt hebt, is my eene doot. Ende u te vergunnen tghene ghy voor den loon van uwe ghetrouwicheydt op my begheert, is my een [X4ra] onmogelijck saecke, want ick heb alsulcke devoyr beloofd aenden geenem die ick beken tselve so wel niet meriteren, noch my so groote preuve van sijne perfecte liefde gedaen te hebben als ghy, maer de selfste liefde die u bedwingt van my alsulcke affectie toe te draghen, die bedwingt my oock van hem volstandelijck te beminnen. Wat wildy dan dat ick doen sal, Alphonse? Het is mijn ongheluck. Siet, daer en moghen gheen twee een selfste saecke ghenieten! Daerom ist beter dat ick sterve op dat ick noch d'een noch dander zijnde, niemant van u

beyden over my en heeft te claghen. Och, oft Godt liefden,
beminden Alphonse, dat ick met mijn leven mochte voldoen uwe
begeerten, voorwaar ick soude in sulcken gheval sterven met een
grootte behaghinghe, want sonder twijvel my veel min verdrietelijck
soude vallen u in dese maniere te voldoen, als te vergunnen tgene ghy
begheert, overmits het een in mijnder macht is maer tander niet,
naedien een ander besit de vruchte van uwer begeerte liefde, so dat my
veel moghelijker is te sterven als hem die wederom t'ontrecken. Dan
indien ghy deur de redenen wilt matighen [u]we ¹ quellinghe ende
passien, die geen meer machts over ons en hebben als wy haer met
onsen eyghen wil en consenteren, in sulcker voeghen dat ghy sonder
soo veel verdriets my eerlijck wout beminnen ende niet bedroeft zijn
van mijn langher te sien dwalen onder desen leechsten circkel der
mane, soo soude ick noch mijn leven yet wes beminnen om te sien
eenighe middelen te vercrijghen van u te verghelden soo vele ende
getrouwe diensten, ende soude u alsoo beminnen met een eerlijke
liefde dat ghy van alle saecken my toecommende sout moghen
ordineeren als van u eyghen selfs, uutghenomen die ick deur [X4rb]
gheloften schuldich sy te bewaren voor mynen echten man, Jae, vant
verlies van myn eyghen leven, soude ick weynich wercks maecken,
indient in uwen dienst mochte bestaet worden! Maer ick weet dat ghy
u niet te vreden stellen en wilt met dese vriendelicke presentien, dan
wilt veel hoogher vliegghen tot de begheeringhe van een saecke die uyt
myn machte is ... Derhalven staet het my bedroefde jonckvrouwe toe
nae de doot te wenschen, die my alleene uut het verdriet ende vande
vlecke des ondancbaerheyts can verlossen. Ummers sult ghy ten
minsten daer deur bekennen dat ick in leven wesende den wille hadde
om u te voldoen zoo verre het my voordien prys van mynen bloede
hadde verghost willen worden. Maer niet connende, soo en weet ick
uwen verstoorden gheest op my niet beters te presenteren als tselve
bloet. Ontfanght daerom, beminden Alphonse, van my dese deerlijcke
offeringe ende contenteert u met myn leven, naedien my myn quade
fortuyne niet en wil vergunnen dat ick u een pretiosere saecke mach
presenteren, ende leent my dit sweert op dat het zynen meester
ghetrou synde, hem wreeckt vande ghene die hy hout voor zyne

1. Janszen 1613: nwe

meeste vyandinne.”

“Neen, schoone joncvrouwe Elisabet,” seyde Alphonse, “ten zyn gheen redenen dat den ontschuldighen ligt voor de schuldighen! Daerom en ist oock niet behoorlick dat ghy lydt als niet misdaen hebbende, indien men voor gheen misdaet reekenen wil de deucht met de bewaringe van zyn eere. Waerom wilt ghy dan u selfs oplegghen de misdaedt van eenen anderen, naedien de straffe behoort te commen over my, ellendigen ridder, die myn beste gedaen hebbe om te beweghen uwe volstandighe getrouwicheyt ende te forceren uwen kusken ende rechtveerdighen wille? Neen, neen [X4va] Elisabet! Ick en heb so seer niet bemint uwe schoonheyt als uwe deucht. Naedien ghy mijn niet en moecht zijn als aen Roderick ghebonden wesende deur de heylighe banden des houwelicx, so belieft my seer wel dat ghy hem ghetrouwe blijft. Ende op dat gheheelijk volbrocht mach worden uwen wille, nade gheliefte vanden welcken ick den mijnen voeghen, soo ben ick bereyt ter begheerten van u te leven ende mijn beste te doen om mijn verdriet deur de redenen te versachten, overmits ick sie dat het uwen geest behaechlijck is. Ende soo verre u yet wes meer op my belieft, ghebiet alleenlijck, ende ghy sult sien die viericheyt van mijn coragie in u te dienen.”

Waer met hy zijn proposit noch wilde vervolghen. Maer hy sach in groote neersticheydt recht op hem aencomen drie ridders met gevelde lancien, een gelaet toonende om hem te willen bevechten, weshalven heur Alphonse voor vyanden achten ende verliet de jonckvrouwe die om een selfste opinie ende vreesse van wederom te vallen in handen vande ongheloovighe Moren, heur peert soo seere jaechden alsse coste in een bosch daer by ligghende, al waerse met vreesse bestonden te verbeyden het eynde van dit ghevecht, terwijlen hem den bedroefden ghewonden Alphonse bereyden om te ontfangen die drie ridders, daer van den eenen Roderick was, die wederom uyt slape gecomen wesende ende geweten hebbende datmen zijn alderliefste Elisabet gerooft hadde, ginc te peerde met de twee die by hem waren, ende liep geheel furieux met vollen tome na in resolutie van veel eer gans Africa ende Barbarien te passeeren, als dat hy haer niet weder vinden en soude. Ende haer van veeren siende met Alphonse ende zijnen cameraet, meynden hy dat het de gene waren die heur gerooft hadden, wes[X4vb]halven zy, sonder langer te verbeyden om heur beter te kennen, met groote furie viel op den ermen Alphonse ende sijnen

cameraet, die heur, niettegenstaende datse seer mat waren vant voorgaende ghevecht, verweerden tbeste datse mochten, beminnende veel liever haer eere met het eynde van heur leven te meer vercierien als die te begraven in een schandelijcke vluchte. So dat den strijt seer heftich was, maer ooc seer cort, want Alphonse seer gequetst ende moede sijnde, overmits de neersticheyt by hem gedaen inden voorgaende strijt om te verlossen die alderliefste vanden geenen die alnu zijn beste dede om hem te dooden, en coste niet lang weerstaen den verschen ende dapperen erm vanden furieusen Roderick, geassisteert wordende van twee anderen, also versch ende wel ghemoet als in sulcker voegen dat hy den ellendige Alphonse seer haest voor doot ter eerden dede vallen. Ende begerich wesende van sijn leven, trat hy ooc voort vande peerde ende ruckten hem den helm af om sijn lichaem ende hoofd van een te scheyden oft hem tswert inde keele te steecken. Maer siende dat het Alphonse was, dien hy soo miserabelijck tot het sterven bereyt hadde, niettegenstaende dat sijn leven ende alle zijn vermoghen aen diens groote weldaden so hy van hem ontfangen hadde, verbonden stonde, bleef met dit ghesichte in groote verwonderinghe ende droevicheyt staen sonder eenighe beweginghe, ghelijck den neerstighen reyser hem in groot verdriet moet ophouden, ontmoetende een ghebroocken brugge, over de welcke hy nootlijck moet passeren om sijnen cours te volbrengnen, ende in desen grooten ancxst was hy meer als hondertmael in meyninghe sijnen ponjaert te doen passeren deur zijn eygen keele, in plaetse van te deursteecken den ghenen die geweest hadde sijnen vermeynten vyandt ende was [X5ra] onbekenden vrient. Hy beschuldichden de hemelen ende vervloecten sijne fortuyne van hem ghemaect te hebben moordenaer vanden genen die hy met soo vele arbeyts ende moeyten sochte te behaghen ende te dienen om niet ondanckbaer te wesen vande groote moeyten, daer met dien voormaels zijn eere ende leven beschermt hadde.

Hierentusschen was Alphonse door die frissche locht die hy gheschept hadde, wederom tot hem selven ghecomen, ende siende dat sijnen vyant noch langer ophielde van hem tleven te nemen, seyde hy: "Heer ridder, waerom stelt ghy langer uyt uwe wraecke te nemen? Wat onthelt uwen erm van dat hy niet en beneemt het leven my, die gheen playsier noch eenighe blijschap en hebbe moghen vinden op dese werelt, soo dat ic meerder gelucx hoop te vinden inden doot.

Volbrenghet daerom, volbrenghet doch uwen wille, want ick van u handt de doot niet ontfanghen en sal als wreedt en straf maer als een gheneuchelijcke ende gheluckighen saecke, na dien my niet soo behaechlijck en valt als het sterven, niet soo verdrietelijck als het leven, twelck my desen dach dede soecken in duysent perijckelen ende moeyten. Nu moet Godt almachtich eeuwelijck ghelooft zijn van dat dien ghecomen is, naedien ick daer in verhoop te gheraecken tot de haven der salicheydt!”

Op welcke woorden Roderick deur groote droefheydt nauwelijcx gheantwoorden en conde. Doch ten lesten zijne dwalende gheesten deur de fantasie des droefheys wederom versaemt hebbende, wierp hy sijnen helm af om hem te doen kennen van sijnen alderbeminsten vriendt, ende seyde: “Hoe wel dat u de doot ghenaeckt, soo sijde nochtans veel gheluckigher als ick ... O braven Alphonse, ghy starft ghe[x5rb]luckelijck in groot eere, daer ick moet sterven in verachtinge van alle de werelt, om in plaets van danckbaerheydt wreedelijck te hebben doen sterven den vader van alle mijne weldaden. O onmenschelijcke fortuyne! O wreede hemelen! O miserable destinatie! O valsche wapenen, die vant leven hebt gaen berooven den ghenen die u de eere bewaert heeft, daer met ghy voormaels gheeert wordt! Most ick dus langhe int leven blyven om bewaert te worden tot alsulcken ongheluck van te zijn een moordenaer vanden genen deur wiens middel ick alleen int leven ben? Eylacy, Don Alphonse, siet hier den miserabelen Roderick, die om hem aen u verbonden te vinden met sijne eere ende leven alle middelen socht om u ghetrouwelijck te dienen in recompensie van uwe groote weldaden die teghens my te boven ginghen alle vergheldinghe. Maer in plaetse van dien heb ick u vileynlijck doen sterven, moghelijck om beschermt te hebben de eere vanden ghene die ick soecke, 't welck my ghenoechsaem te kennen te geven dese doode lichamen der Mooren, die ghy te mijnen dienste valiantelijc de doot hebt doen beproeven. Och mijn beminde vrient, die met soo vele ghetrouwe ghetuychenisse te mywerts hebt bevesticht uwe vierige vriendschap, mostly den doot ontfangen van mijne wreede ende ondancbare hant?! Eylacy, om dat my u leven veel liever was als alle dingen ter werelt, soo hadde ic het behooren te beschermen teghens alle persoonen ende uwen doot veel eer te gaen wreecken tegen onse tegenwoonders op d'ander zijde des werelts, als dat die ongestraft soude hebben gebleven. Met wat grooter wreetheyt

behoor ic dan te nemen over mijn eyghen selfs!? Eylacy, waerom en can ic niet hondertmael den doot lijden om mijne groote misdaet [X5va] na mijnen wille te wreecken? Maer aler ick 't selve int werck stelle, soo bidde ick u, o mijn beminde vrient, dat ghy myne groote misdaet doch niet geheel uyt u ghedachtenisse en laet bannen mijne vrientschap, maer laet de soete memorie vande eere die Roderick eertijts ontfanghen heeft deur de minne van Alphonse, doch vergeven de misdoeninghe vanden ghenen die zijne misdaet tegens u hemselven geensins en wil quytschelden, maer hemselven verliefte om u te voldoen. Laet daeromme doch toe dat ick u [t]en¹ teecken van onse oude vrientschap kusse voordien lesten adieu, ende reeckent het deerlijk feyt, twelck de wreetheyt der hemelen ende niet mijnen eygen wille my heeft doen volbrengnen, niet tot soo grooten misdaedt dat ick daer deur verliese uwe gratie. Maer, o beminde ende victorieuse vrient, ontfanckt van my dese bloedige wapenen, die ghy hier voormaels uyt het graft der oneerlijckheyt hebt getrocken ende oock met hayr mijnen bloede, twelck alsoo heet is om u over hemselven te vreecken, dat ick het gae opofferen in uwe schaduwe. Ontfanght daerom dese deerlijke sacrificie van uwen miserabelen vrient, die niet dierbaerders en heeft om op u graf te storten, noch niet weerdighers om die vleckes van zijn faute af te wasschen.”

Ende hier met wierp hy zijn harnas om leghe, bestonde zijne cleederen te scheuren, ghelijck Ajax. Furieus ghreep hy sijn sweerd om hem selven te dooden. Maer Alphonse, die noch een weynich levens resteerden, beletten hem sulcken wreeden feyte ende seyde: “O Roderick, doet wech! Doet ewech uyt uwen gheest dese quade opinie van dat ick van u de doot ontfanghen hebbe! Uwen wille en is niet geweest my tleven te nemen. Nae dien ghy my sijdt eenen grooten vrient, so en kent ghy dan oock [X5vb] niet zijn een verkorter van mijn daghen, maer is daer van veel eer d'oorsaecke 't ongeluc oft de nijdicheydt des hemels, die wilde doen eyndighen de weynighe ruste mijns levens, daer ick in languierden. Daeromme en wilt niet dencken dat ick teghens u soude ontfanghen hebben eenighen haete, want ick sweer u, Roderick, mijn vriendt, dat ick u noyt so seere bemint en hebbe als in dese teghenwoordighe ure! Siet, de doot en heeft niet

1. Janszen 1613: een

machts ghenoech om te niet te doen onsbreeckelijcke vrientschap. Ende ghelooft vrijelijck, indien ick nae mijnen doot noch eens coste sterven om te beschermen u leven, dat ick my met groote begheerten soude presenteeren tot alsulcke moeyten om dat mijn vrientschap tuwaerts niet gheruynieert en can worden, als deur de ruy[n]eringhe ¹ van haer fundament daerse op ghebouwet staet, twelc is uwe deucht, die als vereenicht zijnde mette goddelijcke liefde niet onderdanich en is, noch de doot, noch verganckelijcheyt. Om u in voorgaende tijt hier van openbare getuychenisse te geven, ick my absenteerden uyt het hof om niet meer schadelijck te vallen de volbrenghinghe van uwe begeerten, en daerna fortuyne loopende om dit miserabel leven te wisselen voor een eerlijc sterven ben ick ontmoetet seeckere Moren, die uwe alderliefste ghevangen met haer namen, waerom ick die om u ende harent wille corasieuselijc bevocht. Ende Godt, die de justitie beschermt, heeft my daer van de victorie verleent, ghelijck ghy meucht bekennen byde lichamen der dooden die hier op deerde uytghestreckt ligghen, soo dat ick my vast bereyde om uwe Elisabet wederom te brenghen, doen ghy arriverende my ende mijnen cameraet naemt voorde ghene diese gherooft hadden, waerom ghy met ons bestondt een vuyrich ghe[X6ra]vecht, twelck een eynde genomen heeft deur het naeckende eynde van mijn leven. Nu hoort, Roderick, indien ghy denckt daer met misdaen te hebben ende my derhalven eenige recompensie schuldich te wesen, soo bid ick ende begheer van u gelofte dat ghy om die te volbrenghen my wilt overleven, want tis my verlies ghenoech mijn leven te verliesen sonder dat mede te niet gaet het uwe, twelck noch playsant ende behaechelijck sal wesen de gene die ick meer als myn eygen selfs eerlijc bemint hebbe. Daerom bidde ick barmherticheyt te willen hebben met my ende my niet te weygheren dat ick haer mach doen voor mijnen doot dese deuchtelijcke weldaet, van oorsaeck te wesen dat ghy leeft, twelck haer sonder twijfel een ontspreeckelijcke vreuchde sal aenbrenghen. Accordeert my dese gunste, mijn vrient, op dat ick al stervende mach segghen dat ick haer met een getrouwe affectie tot in mijn leste toe ghedient hebbe. Maer denckt gheensins my te voldoen met de wraecke die ghy sout mogen nemen om mijnen doot over u selfs leven! Neen,

1. Janszen 1613: ruymeringhe

neen! Doet wech dese sotte begeerte, ende leeft blijdelijck met uwe Elisabeth, die u in haere gheneuchelijcke omhelsingen sal doen vergeten de memorie vant verlies dat ghy acht te hebben by mijnen doot, hoewel dat ghy daer deur verliest uwen alder ghetrousten vrient die oyt ter werelt leefden. Maer Godt, die u aen my alsulcken vrient gegheven hadde, can u deur Syne almachtighe macht ooc wederom eenen anderen desghelijcx verleenen. Oock is de doot een ghemeyne wet die een yegelijck moet onderdanich zijn deur den wille van Godt also ingestelt. Siet, men moet hem voegen nade geliefte Gods, die niet en doet als tot ons proffijt. Neempt dan dese resolutie ende en quelt u niet meer om een saecke die an[x6rb]ders niet zijn en mach, ende zijt ghedachtich dat ghelijck ick geen dinc ter werelt te swaer gheacht en hebbe om u gedienslich te zijn, ooc also geen dinc te verdrietich te achten om na my te leven, nadien ick u daeromme bidde uyt gront mijns herten, op dat ghy over mijn lichaem ooc moocht bewysen 't leste offitie datmen over yemandt mach ghebruycken in dese droeffelijcke werelt, 't welc is de begravinge. Ende hier met adieu, mijn beminde vrient Roderic. Laet my nu voortaan besich zijn met de salicheyt van mijn ziele, die ick bevele inden handen vanden almachtigen Godt. O goetdadighen Godt, wiltse salveren op datse in ruste mach leven by U ende tot dancksegginghe van haren Schepper!" Ende hier met de ooghen ten hemel slaende, seyde hy: "Ick heb gesondicht Heer, ick heb ghesondicht, maer en wildy niet ghenoeemt worden 'onsen Vader', ende niet 'onsen Richter'? Indien Ghy dan alsoo wilt zijn, so tracteert my als eenen barmhertigen vader zijn verloren ende berou hebbent kint, niet als eenen straffen richter, maer, o Vader van onse vaderen, ontfanct mijn benaude ziele! Adieu, beminde vriendt Roderick. Comt ende cust my voor den lesten adieu ende sluyt my mijn stervende ooghen."

Ende hier met wort zijn ziele verlost uyt hare droevige ghevanckenisse, latende het doode lichaem vallen inde ermen van Roderick, die daer boven op viel, gheheel uyt sijn selven van groote droefheydt, met gheene mindere forme des doodts als sijnen overleden vrient Alphonse. Maer ten lesten sijnen swacken geest wederom verweect wesende, soude hy hemselven sonder twijffel misdaen hebben sonder de belettinghe van sijn geselschap, die deden ophouden sijne furie maer niet sijne droefheydt, want die gheen eynde en conde nemen als int eynde van sijn [x6va] leven. In sulcker vueghen dat hy

sonder ophouden suchten ende sijn ghesichte sloech, dan naeden hemel ende dan op het doode lichaem [van] ¹ sijnen vrient, sulcken vreemden ghelaet overmits de droefheyt houdende dat hy geheelijken geleecke de ghene die in heure herssenen gheturbeert zijn, ende soude in sulcke manieren noch langher volhardt hebben sonder de comste van Elisabeth. De welcke siende dat het ghevecht gheeyndicht was ende Roderick van verren, maer veel te laet, aen sijne wapenen kennen wordende, quam hem soo langhe vertroosten datse hem ten lesten met groote moeyten wederomme te peerde creech, hoewel datse om den doot van Alphonse niet min verdriets en lede als haren man.

Maer hy en was nauwelijcx wederomme te peerde ghecomen oft de drie Mooren die Alphonse met sijnen cammeraet ontcomen waren, noch acht andere Mooren tot heur vercregen hebbende, quaemen onder heur thienen wederom, soo datse ontmoeten den bedroefden Roderick met sijne Elisabeth ende haere twee jonckvrouwen sampt de drie ridderen, te weten sijn twee cammeraten ende den ghenen vanden dooden Alphonse, wiens lichaem sy met haer voerden. Als de voorseyde thien Mooren haer quamen bestrijden tot een nieuwe beancxstheyt vande erme joncvrouwen, dan sy en waren nauwelijcx aenden anderen, oft Palmerin met sijne vijf cammeraten quam heur te hulpe, twelck de Mooren wederom dede vluchten, ende hielt daer na met Roderic het voorseyde discours als voor int beginsel van dit capittel verhaelt is. Ende de voorgaende droeffelijcke historie verstaen hebbende, en conden sy haer alle ses niet onthouden van met de anderen deur barmherticheyt te weenen. Desnieteghenstaende en lietense niet [x6vb] den bedroefden Roderick ende de bedruckte Elisabeth het beste te troosten datse mochten, haer geselschap houdende wes opt naeste casteel dat Elisabet toequam, alwaer Roderick tlichaem van Alphonse dede balsemen ende met alsulcke eere ter eerden brengen als sijne deucht meriteerden. Maer aeler het graft hem noch tot profijt vande wormen ontvinghe, nam hijt doode lichaem in sijne ermen ende seyde daerover de leste claechelijcke rou woorden: “Och edel lichaem, daer voortijts in logeerden d’alderperfecste ziele die oyt vanden hemel daelden, moet ic also miserabel zijn van u sonder leven te sien om mijnent wil? Eylacy,

1. Ontbreekt in Janszen 1613.

behoorden ghy also ellendich te sterven nadien uwe heyliche deucht niet alleene en heeft te boven gegaen de wreetheyt der hemel, maer oock u eygen begeerte? Neen ghy, voorwaer! Maer veel eer behoorden ic miserabelijck te vergaen, die niet en ben als deur u, ende de weynich glorie die ic hebbe, is alleene van d'uwe gevloeyt. Maer, o geluckich lichaem, ghy meucht u wel geluckich seggen, nadien ghy gaet in uwe heilige rustplaetse, ende ic blijf miserabel ende in pijn. Och, waerom en ist my niet gheoorloft u geselschap te houden, en waerom word ic inde doot van u gescheyden, nadien ic int leven met [u] ¹ was vireenicht deur een vriendschap. O wrede doot, ghy en behoort den eenen niet te roven, ende den anderen langer vry te laten van uwe wreetheyt! Wy behoren beyde te logeren in een graft. Daerom doet ghy my ongelijc, mijn vrienden, van my tsterven te beletten. Want ghy hout mijnen doot levendich ende vercort het leven dat mijnen geest nade verlossinge uyt dit lichaem verwacht. Och Alphonse, sal ic moeten leven sonder u? Moet het also zijn? Ist also besloten dat sonder Alphonse mijn anderde helfte sal leve[n] ² den droevighen Roderick? Ha, neent! Want dat de scherpte des yzers niet en heeft cunnen te [X7ra] weghe brenghen, dat sal noch voldae worden deur de droefheyt, dewelcke dooden sal dit miserabel lichaem, dat geen crachte meer en heeft als de gene die de begeerte des stervens hem toelaat. Och beminde vrient, voor vergeldinge van uwe getrouwe vrientschap hebby den doot ontfangen van mijne ondancbare hant. Eylacy, is dat mogelijk? Neen, dat en can niet zijn! Ick dol[e], ³ ick droom. Hoe sou Roderick gedoot cunnen hebben zijnen beminden Alphonse, dien hy meer beminden als yemant ter werelt? Dat en can gheensins wesen, want Roderick soude veel eer duysent wreede dooden willen sterven als Alphonse int gheringste punct te misdoen. Ten is dan niet waer. Och Godt, het is! Want Roderick, levende deur de deucht van Alphonse, heeft Alphonse in plaets vandien miserabelijc gedoot. O droefheyt, o ongheluck boven alle onghelucken, o deerlijcke Fortuyne, o miserie sonder ghelijck, o doot die veel te langhsaem valt om my te verlossen! Eylacy, teghens uwen danck soo moet ick sterven, naedien doot is om mijnent wille den ghenen voordien welcken ick alleene

1. Ontbreekt in Janszen 1613.

2. Janszen 1613: leve

3. Janszen 1613: dolt

behoorden te leven om hem te dienen ende te behaghen. Och mijn beminde vrienden, sluyt my doch om Godtswil in dit graft met dit lichaem op dat ick het noch doot mach omhelsen ghelijck ick het anderen tijden levendich ghedaen hebbe met een groote affectie, als geen pretieuser noch beminder saecke ter werelt hebbende. Ten mach niet sijn, o edel lichaem, sy en willens niet consenteren. Daerom segh ick u adieu, ende met een selfste stemme alle des werelts ghenuchten die my sonder u niet en sullen sijn als droefheyte ende verdriet.”

Ende soude zijne clachten noch langher volherdt hebben sonder de vertroostinghe van zijne vrienden, die hem met gheweldt [X7rb] het doode lichaem uyte ernen trocken ende dedent int graf legghen. Daerop Roderic in steen dede houwen dese navolghende veersen:

*Den ghenen daer van het eertrijck en conde begrijpen noot
De glorie noch vrientschap in dese steenen rust deur de doot.
Passeerders als ghy aenschout mijn rijck en costelijcheyt,
Soo denct mede dat in my des werelts meeste eer en liefde besloten
leyt.*

De reste van Rodericx leven was miserabel ende vol van droefheyden overmits de memorie van zijnen overleden vrients doot, daer van hem de gedachtenisse altyt volchden ghelijck de schaduwe haer principael. Niettegenstaende dat hy aen Elisabet hilickte, die hem de doot een weynich tijts daer nae ontroofden, doende Roderick hoe langher hoe meer beproeven den miserabelen state deses werelts, daer uyt hy hem vertrocke om te spotten met fortuyne, ende passeerden de reste van zijn leven in een clooster, twelck hy dede optimmeren om aldaer zijn ongheluck ende sonden te beschreyen ende in gherustheyt van ziele te leven, die hy oock in weynich daghen daer nae met een vaste volstandicheydt deur een melancolieuse cortse op offerden.